

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ АНГЛОМОВНОЇ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

A Розглянутий систематичний комунікативно спрямований тестовий контроль англомовної компетентності в читанні учнями старших класів як засіб управління навчання цього виду мовленнєвої діяльності в умовах сучасної школи взагалі, та як ефективну передумову підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання зокрема. Окреслені шляхи формування в учнів тестових стратегій, визначені перспективні процедури застосування тестових матеріалів.

Ключові слова: тестовий контроль, комунікативний підхід до тестування, системний підхід до тестування, англомовна компетентність у читанні, тестове завдання, тестова стратегія.

Постановка проблеми. Формування англомовної читацької компетентності є одним із першочергових завдань викладання англійської мови у середній школі з огляду на низку чинників, як то його відносна доступність в умовах реальної комунікації, потреба у використанні читання як базису для формування навичок і вмінь в інших видах мовленнєвої діяльності, вимоги «Загальноєвропейських рекомендацій з мовою освіти: вивчення, викладання, оцінювання» [1], зрештою – урахування чинних структури і змісту міжнародних тестів для визначення рівня володіння англійською мовою та власне зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з цього навчального предмета в Україні. Запровадження останнього саме у тестовій формі зумовлює необхідність у перегляді та уточненні методичних засад реалізації тестового контролю (ТК) в навчанні старшокласників англомовного читання.

Аналіз актуальних досліджень. До проблеми організації ТК в умовах середньої школи вчені-методисти зверталися неодноразово, утім, знову ж таки здебільшого у контексті проведення підсумкового тестування з іноземної мови (Е. Н. Гром, Т. А. Бобро, Л. Г. Денисова, О. Г. Поляков), у тому числі й аналізуючи зміст уже частин із читання тестів для проведення ЗНО ї� процес підготовки учнів до їх написання (Л. В. Гнаповська, О. Г. Кvasova). Лише окремі праці (М. В. Денисенко, О. П. Петренко) присвячені особливостям реалізації ТК іншомовного читання учнями початкової школи. О. П. Петращук розглядала ТК рівня сформованості в учнів середніх шкіл іншомовної компетентності в читанні як одну з підсистем загальної системи ТК іншомовної комунікативної компетентності школярів, певною мірою нехтуючи, на наш погляд, специфікою навчання цього виду мовленнєвої діяльності. Отже, досліджені, пов’язаних із обґрунтуванням і створенням повноцінної системи ТК, яка б не лише оперативно та надійно відстежувала ефективність навчання англомовного читання у школі та сприяла

її підвищенню, а й забезпечувала б належну підготовку випускників шкіл до складання ЗНО з іноземної мови, нами не виявлено.

Саме тому у цій публікації ставимо собі за **мету** визначити методичні засади організації ТК англомовного читання старшокласниками з урахуванням специфіки застосування тестової форми контролю у викладанні англійської мови у школі взагалі та характерних особливостей частин з читання ЗНО зокрема.

Виклад матеріалу дослідження. Ефективна реалізація методики ТК англомовної компетентності у читанні старшокласниками потребує міцного наукового підґрунтя. Підвищення її ефективності передбачає врахування: 1) впливу зовнішнього середовища на особливості структури і змісту ТК з читання як складного цілого, інтегрованого до оточуючих систем; 2) закономірностей використання іноземної мови як засобу спілкування під час створення окремих тестових завдань або комплексних тестів; 3) індивідуального рівня підготовки старшокласників під час розроблення її пред’явлення тестових матеріалів.

Це, у свою чергу, передбачає аналіз ТК англомовної компетентності у читанні з позицій провідних підходів до навчання її тестування, а саме: системного та комунікативного. На разі залишається актуальним питання органічного поєднання рис системного та комунікативно спрямованого ТК у межах єдиної узгодженої системи з метою її ефективного функціонування в умовах сучасної середньої школи.

Насамперед, визначаємо місце системи ТК англомовної компетентності в читанні в загальній системі навчання старшокласників англійської мови. Згідно з принципом ієархічності [3], вона є підсистемою одразу двох систем: системи навчання англомовного читання та системи контролю рівня сформованості в учнів середньої школи англомовної комунікативної компетентності. Як наслідок, досліджувана система ТК зазнає постійних зовнішніх впливів, найсуттєвішим з-поміж

яких є вплив системи організації навчання у сучасній школі, у тому числі й навчання читання англійською мовою, та потреби у підготовці до ЗНО з цього предмета на закінчення шкільного курсу навчання.

З огляду на це для ефективної організації ТК рівня сформованості у школярів англомовної компетентності в читанні в умовах сучасної середньої загальноосвітньої школи необхідно спланувати й забезпечити його систематичну реалізацію протягом усього процесу навчання старшокласників англомовного читання шляхом проведення поточного ТК з боку вчителя, ТК виконання учнями позааудиторного читання, тематичного ТК – на кожному останньому занятті тематичного блоку, модульного ТК – на останньому занятті кожного навчального модуля та підсумкового ТК – у кінці навчального року та створення умов для використання тестових матеріалів із метою формування у старшокласників навичок і вмінь самоконтролю, самооцінки й самокорекції. Для кожного з визначених видів ТК мають бути конкретизованими об'єкти контролю з урахуванням етапності формування відповідних операцій, навичок, умінь, макровмінь і комплексів макровмінь у читанні в процесі навчання англійської мови та з огляду на кінцеві об'єкти ТК, передбачені частиною з читання ЗНО.

Обов'язково треба завчасно інформувати школярів про заплановані заходи ТК з читання, орієнтовну структуру й зміст тестів для позааудиторного читання, частин із читання тематичних, модульних і підсумкового тестів, методику оцінювання результатів виконання вищезгаданих тестів; забезпечувати їх прикладами відповідних тестових матеріалів і можливістю тренувального виконання подібних тестових завдань під час підготовки до проведення тестування.

При цьому треба обов'язково пам'ятати, що тестування є специфічною формою контролю, успішне проходження якої учнями неможливе без наявності попереднього досвіду виконання подібних типів і видів тестових завдань і належного рівня сформованості у них відповідних тестових стратегій [4; 5].

За О. Й. Міхеєвим [2, с.13], під тестовими стратегіями розуміємо певні алгоритми дій, необхідні для ефективної підготовки до тестового контролю, виконання як окремих тестових завдань, так і тесту в цілому, а також аналізу власних результатів тестування.

Тестові стратегії залежно від моменту їхнього застосування у процесі тестування умовно розділяють на: 1) підготовчі, пов'язані з виконанням пробних тестових завдань, ознайомленням з критеріями оцінювання тощо; 2) виконавські, які за рахунок оптимізації розумових дій дозволяють ефективно працювати над окремим тестовим завданням; 3) післятестові, що стосуються

виконання певних оціночних, рефлексивних і коригувальних дій після проведення тестування й оголошення його результатів [2, с. 13–14].

Рівень володіння тестовими стратегіями окремим учнем безпосередньо позначається на результативності виконання ним тестів, тож зумовлює необхідність у застосуванні у процесі тестування ефективної методики формування / вдосконалення тестових стратегій. Необхідні тестові стратегії старшокласників потрібно формувати під час проведення поточного ТК та ТК позааудиторного читання, спонукаючи їх до самостійного укладання власних пам'яток-інструкцій щодо ефективного виконання як окремих тестових завдань певного типу й виду, так і комплексних частин тестів із читання. З цією метою доцільним є застосування елементів евристичної бесіди чи прийомів мозкового штурму. Застосування готових (попередньо укладених викладачем) пам'яток-інструкцій щодо виконання відповідних завдань тесту вважаємо за доцільне, лише у разі потреби в оперативній підготовці до проходження тестування, зумовленої елементарним браком часу.

Для здійснення ТК англомовної компетентності у читанні необхідно використовувати комунікативно спрямовані тестові завдання, укладені на основі автентичних і частково адаптованих автентичних текстів, у яких моделюються характерні для читацької діяльності проблемні комунікативні завдання, а в експозиції – наводиться необхідна контекстуальна інформація.

Під час проведення тестування треба забезпечити учням належні фізичні умови. Для проведення будь-якого виду ТК належить застосовувати бланки із завданнями, що містять чітку інструкцію щодо виконання даного тестового завдання / частини тесту з читання, інформацію щодо часу, відведеного на тестування, та максимальної кількості балів, яка нараховується за успішне виконання даного тестового завдання / частини тесту з читання. До складу кожного окремого тестового завдання доцільно включати зразок виконання та, за потреби, супроводжувати його розгорнутими поясненнями й коментарями. Тексти для читання можуть наводитися як безпосередньо у бланку із завданнями, так і в окремому збірнику.

З метою економії часу та формування належних тестових стратегій, важливих для успішного проходження ЗНО, доречно забезпечити учнів окремими бланками для фіксації відповіді. Заповнені ними бланки перевіряються вчителем шляхом зіставлення їх із заданими ключами. Правильною вважається лише та відповідь, яка співпадає із запропонованим ключем. При цьому у тестових завданнях із вільно конструйованою відповіддю не враховуються орфографічні й граматичні помилки, які не заважають розумінню висловленого.

Кількість балів за виконання частини тесту з

читання нараховується у відповідності до встановленої ваги окремого тестового завдання, наведеної у бланку із завданнями, та переводиться в академічні оцінки за 12-балльною шкалою оцінювання.

Для проведення поточного ТК треба використовувати різноманітні різnorівневі тестові завдання, націлені, наприклад, на визначення рівня сформованості у школярів окремих операцій, що складають відповідні рецептивні лексичні й граматичні навички читання, власне рецептивних лексичних і граматичних навичок читання та окремих мовленнєвих умінь, що забезпечують реалізацію відповідного виду читання.

Необхідно обмежити у часі реалізацію поточного ТК на кожному уроці. Доцільно максимально індивідуалізувати здійснення поточного ТК за рахунок підбору й розроблення дискретних тестових завдань відповідного рівня складності для учнів із різним рівнем підготовки з англомовного читання для кожного заняття. Крім того, варто забезпечити можливість розгортання вправлення в інших видах мовленнєвої діяльності на основі запропонованих тестових завдань із читання для поточного контролю. Більше того, такі тестові завдання в перспективі можуть реалізовуватися не лише на паперових носіях, а й презентуватися в комп’ютерному середовищі за допомогою таких простих і доступних програмних продуктів як ‘HotPotatoes’, ‘MyTest’ та ін.

Варто регулювати рівень складності дискретних тестових завдань для поточного ТК за такими критеріями як рівень складності основи тестового завдання (мовний, предметний, логічний), операційний рівень виконання тестового завдання (від звичайного впізнавання до створення вторинного продукту на основі прочитаного), рівень його проблемності, наявність часових обмежень на виконання тестового завдання (уповільнення / прискорення), наявність вербальних і невербальних опор, тип і вид тестових завдань.

Король Т. Г. Методические основы реализации тестового контроля англоязычной компетентности в чтении у старшеклассников.

(A) Рассмотрен систематический коммуникативно ориентированный тестовый контроль англоязычной компетентности в чтении старшеклассниками как средство управления обучением этой речевой деятельности в условиях современной школы в общем, и как эффективную предпосылку подготовки к внешнему независимому оцениванию в частности. Определены пути формирования тестовых стратегий учеников, выделены перспективные процедуры применения тестовых материалов.

Ключевые слова: тестовый контроль, коммуникативный подход к тестированию, системный подход к тестированию, англоязычная компетенция в чтении, тестовое задание, тестовая стратегия.

Korol T. G. Methodical foundations of testing senior pupils' English reading competence.

(S) The given article considers systematic communicative testing senior pupils' English reading competence as the medium of tuition management in this field at modern secondary school in general and as the efficient prerequisite of preparation for the independent testing in foreign languages in particular. The ways to form pupils' testing strategies are outlined, prospective procedures of testing materials application are determined.

Key words: testing, communicative approach to testing, system approach to testing, English reading competence, test task, test strategy.

Для здійснення ТК виконання учнями позаудиторного читання й тематичного ТК треба використовувати відповідний тест і частини з читання комплексних тематичних тестів, спрямованих на визначення рівня сформованості у старшокласників рецептивних навичок читання та контроль макровмінь у переглядовому, ознайомлювальному й навчальному читанні.

З метою реалізації підсумкового ТК варто використовувати готові частини з читання з попередньо проведених ЗНО.

Висновки. Отже, організація сучасного ТК англомовної компетентності в читанні старшокласниками мусить мати системний характер, передбачати можливість формування в учнів необхідних тестових стратегій у процесі навчальних тестувань, відображати етапність розвитку й удосконалення окремих компонентів англомовної читацької компетентності, органічно вбудовуватися у загальну систему навчання англійської мови, використовувати лише комунікативно спрямовані та різnorівневі за складністю тестові матеріали, опосередковано готувати учнів до проходження ЗНО після закінчення школи.

Перспективно у цьому контексті видається розроблення необхідних вправ для формування тестових стратегій учнів, а також створення бланку різноманітних комунікативно спрямованих тестових завдань.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – Київ : Леніт, 2003. – 273 с.
2. Михеев, А. И. Тестирование результатов обучения иностранному языку курсантов и студентов вузов : автореф. дисс. на соиск. уч. ст. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / А. И. Михеев. – СПб., 2007. – 25 с.
3. Петрашук, О. П. Теоретичні основи контролю іншомовної комунікативної компетенції учнів середньої загальноосвітньої школи : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Олена Петрівна Петрашук. – Київ, 2000. – 553 с.
4. Alderson, J. Ch. Into Europe. Prepare for modern English Exams. Reading and Use of English / J. Ch. Alderson, M. Cserecszny. – Budapest : Teleki Laszlo foundation, 2005. – 289 p.
5. Common European Framework of Reference for Languages : Learning, Teaching, Assessment. Language examining and test development / [prepared under the direction of M. Milanovic (A.L.T.E.)]. – Strasbourg : Language Policy Division, 2002. – 55 p.

**Дата надходження
авторського оригіналу: 02.10.2015**